

תפתח את הפה, ילד!

כיצד עושים טיפול שיניים לילדים - גם לאלה שלא ממש רוצים

מאת ד"ר אייל בוצר
מנהל מרפאת השיניים לפעוטות ילדים
ונוער, המרכז הרפואי תל-אביב

אין אושר גדול יותר מהחיוך הראשון של הרך הנולד, כמיוחד כאשר הוא חושף שיניים חדשות. בקיעת השן הראשונה היא ציון דרך חשוב בגדילת התינוק וכהתפתחותו, והיא מהווה את האות לכך שהגיע הזמן לביקור במרפאת השיניים.

האיגוד הישראלי והאיגוד האמריקאי לרפואת שיניים לילדים, ממליצים להגיע למרפאת שיניים ייעודית לפעוטות כבר בשנה הראשונה לחיי התינוק, בסמוך לכקיעת השיניים. איבחון וגילוי מוקדם של גורמי סיכון, העלולים לגרום למחלות פה וחניכיים, עשויים למנוע מחלות עתידיות וכאבים מיותרים בהמשך. שמירה על שיניים כריאות כפעוטות אף תורמת ללעיסה קלה יותר ולדיכור כהיר יותר. לכן יש להילחם בעששת כבר מבקיעת השן הראשונה.

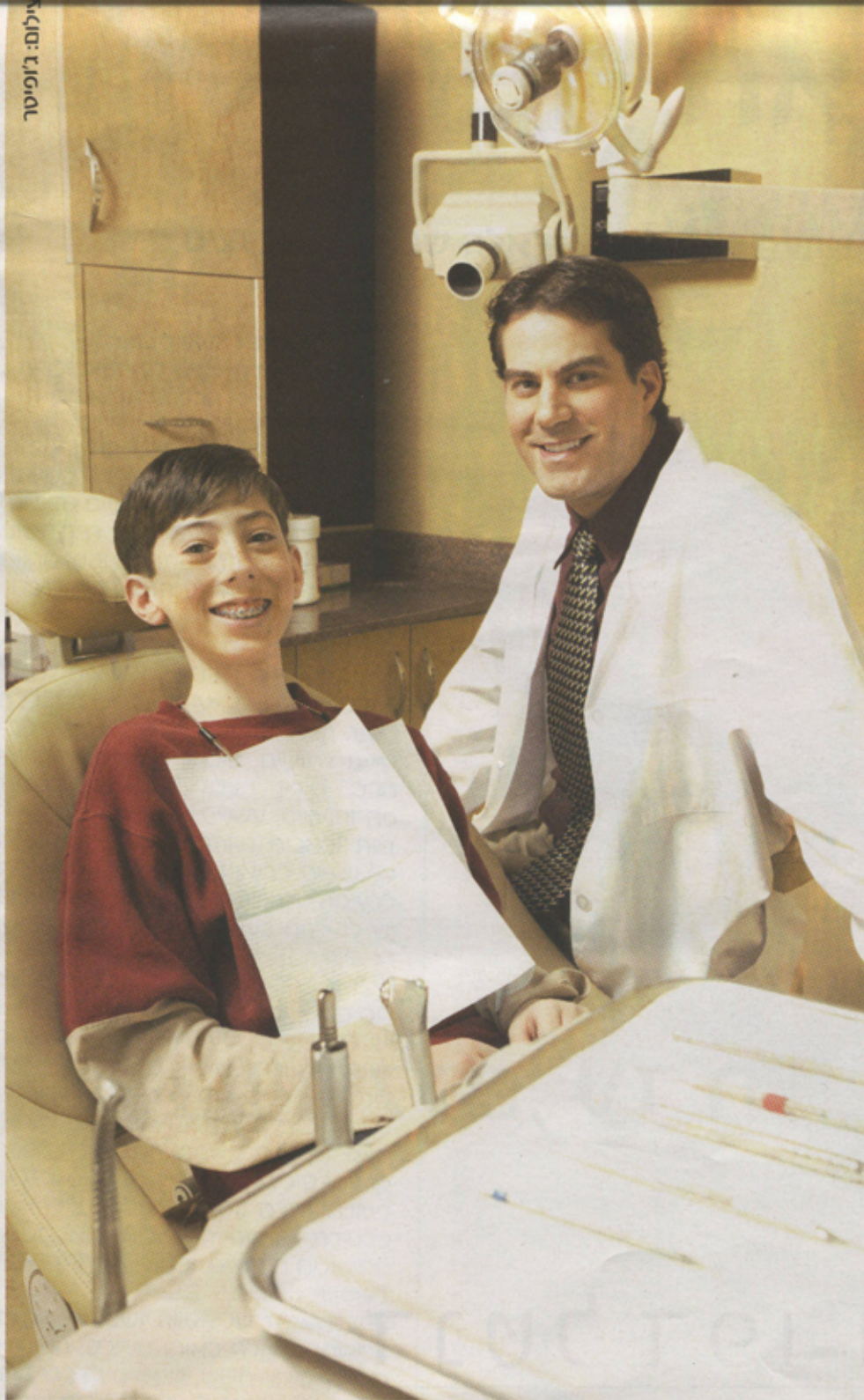
כיצד מטפלים בפעוטות וילדים הסובלים מעששת ואינם משתפים פעולה? יש להבדיל בין פעוטות שאינם מסוגלים לשתף פעולה בטיפול מפאת גילם הצעיר, לבין ילדים חרדים מאוד, המסוגלים לשתף פעולה. הילדים מהקבוצה הראשונה נקראים בשפה המקצועית "פרה קואופרטיבים" (שעדיין לא משתפים פעולה). גורם נוסף שיש לקחת בחשבון בבחירת הגישה הטיפולית הוא מספר הטיפולים הנחוצים, וכמוכן - ההתחשבות בציפיות ההורים.

בקצה האחד של הטווח יושב אפוא הילד המשתף פעולה באופן מוחלט: הוא אינו מראה סימני חשש, מקשיב לדברי הרופא, וצורכי הטיפול אצלו נמוכים יחסית. בקצה השני יושב הפעוט כן השנתיים או הילד כן החמש, החרד מאוד, שיש לו ניסיון רע בטיפול שיניים קודם. רוב השיניים בפיו של ילד כזה דורשות מכתר טיפול לים, כולל טיפולי שורש, כתרים, עקירות ושיחזורים שונים. לרופא השיניים המומחה כרפואת שיניים לילדים יש "ארגז כלים" המאפשר לו לטפל בטווח הילדים הסובלים מעששת.

בעידן האילחוש המקומי אין סיבה שטיפול שיניים יכאב. תיתכן אי-נוחות מסוימת מתחושת ההרדמה או השיחזורים שבפה, אולם ניתן למנוע לחלוטין כאב בטיפול באמצעות הרדמה מקומית. להלן מגוון השיטות והדרכים העו-

צילום: ג'ופיטר

מדות כפני רופא השיניים המומחה לטיפול בילדים:

הגישה ההתנהגותית. לרופא השיניים טכניקות התנהגותיות רבות ושונות, המאפשרות לו ליצור קשר עם המטופל, להסביר לו את הצפוי במילים רכות ונעימות וכך להתגבר על הגורם העיקרי לפחד והוא החשש מהלא נודע.

טכניקה אחת נקראת "Tell-Show-DO", בה אומר (Tell) הרופא לילד מה הוא עומד לכצע: "כעת נספור את השיניים שלך". אחר מכן הוא מדגים (Show) כיצד סורים את אצבעות המטופל, ומייד אחר כך כודק, כלומר "סופר" את השיניים (Do).

תחליפי מילים היא טכניקה נוספת, שבה משתמש הרופא במילים רכות יותר: לדוגמה - "הרדמה" במקום המילה "זריקה", או "נעזור לך לנשור" במקום "נעוקר את השן". יש עוד טכניקות רבות הנעזרות בחוק החוויה הטובה ועידוד התנהגות טובה.

כאשר המטופל זקוק לעזרה רכה יותר, ניתן להשתמש כמגוון חומרים, שהנפוץ שבהם הוא גז הצחוק, בו משתמשים במרפאות השיניים כבר יותר מ-100 שנה. באמצעותו, נשילוב שיטות התנהגותיות שונות, ניתן לקבל שיתוף פעולה מרוב הילדים מעבר לגיל הפרה-קואופרטיבי. הגד נותן תחושת אופוריה קלה, "מעין ריחוף", ומאפשר לזמן לחלוף מהר יותר ובאופן מהנה למדי.

קורה שבג הצחוק אינו מספיק לקבלת שיתוף פעולה, ואז נעזרים הרופאים בתרופות של טישטוש תרופתי. ישנן מספר תרופות - לכל אחת תכונות מיוחדות משלה - העוזרות לילד להתמודד עם הטיפול. לרוב ניתנות התרופות דרך הפה, כסירופ, והן משפיעות תוך מספר דקות עד שעה, למשך פרק זמן המאפשר את הטיפול.

טישטוש תרופתי כולל תרופות שונות: תרופות המורידות חרדה, תרופות מס' שטשות כמו אלכוהול, הגורמות לשינה רגילה (שלא כמו הרדמה כללית) ועוזרות לשכוח את מהלך הטיפול.

ניתן לומר שרובם המכריע של הילדים הנדרשים לטישטוש תרופתי, יצליחו לעבור את הטיפול ברוגע, לעיתים תוך כביקל - הם לא יחוו את הטיפול כטרואומה, כיוון שלא יחוו כאב ולא ממש יזכרו אותו.

אבל קיימים מצבים בהם גם הטישטוש התרופתי אינו מספיק. לרוב מדובר במיקרים בהם מחייב הטיפול ארבעה או חמישה מפגשים, ולכן העומס הטיפולי על הילד גדול והוא עלול להישבר במהלכם. לילדים כאלה ניתן להציע הרדמה כללית: הילד מורדם על ידי רופא מרדים, ובמהלך ההרדמה מוחדר צינור הנשמה לקנה הנשימה, דרכו מוזרמים גזי הרדמה השומרים את הילד מורדם עד סוף הטיפול. כאשר הטיפול מסתיים, מופסקת הזרמת גזי ההרדמה, ואחרי מספר דקות הילד מתעורר.

טיפול שיניים מורכב בפעוט או בילד חרד, הוא אתגר גדול. לרופא השיניים המומחה ברפואת שיניים לילדים יש הכשרה ויכולת להעניק טיפול כזה, תוך שמירה על בטיחותו של המטופל ומתוך כוונה להפכו למטופל שבעתיד ישמח לבוא לביקורות וטיפולים במרפאת השיניים. מרפאת השיניים לפעוטות, ילדים ונוער במרכז הרפואי תל-אביב היא מרפאת המומחים הציבורית היחידה בישראל, בה מתבצעים בה כל סוגי הטיפולים, כולל טישטוש תרופתי והרדמה כללית לכל אוכלוסיות הילדים. במרפאה ארבעה מומחים לרפואת שיניים לילדים ושני מומחים ליישור שיניים ולסתות.

הכנת הילד להרדמה נמשכת כ-30 דקות. הוא מורדם במהלך הטיפול ועוד כ-15 עד 30 דקות אחרי גמר הטיפול. יש לציין כי התחלת ההרדמה מלווה לעיתים בהתנגדות של הילד, וההתעוררות גם היא אינה תמיד רגועה ונינוחה. טיפול שיניים בהרדמה כללית מאפשר לטפל בכל ילד, אבל דורש היערכות מיוחדת של המרפאה וכוח האדם המספיק: רופא מרדים, אחות, רופא שיניים מומחה וסייעת. משך הזמן הכולל ארוך למדי, ועל המטופל להישאר בהתאוששות למשך כשעתיים לאחר ההרדמה. ברוב המקרים, למחרת הטיפול ניתן כבר לחזור לשגרה.